

KÖLCSEY FERENC LEHAJTJA FEJÉT

Szatmári iskolám ünnepére

Keresztülnéz a lelki drótsövénnyen:
Át-áttekinget tán egy arc Csekéről...
És látja a Tekintetes Úr, hogy dúlnak még
A szép magyar romantikák, dühöngenek még
Honni hiúságok: csárdásosztók és asztaldöngetők közt
Hervad az emberség hivalkodó csokréjtája,
A büszke kalapba betűzött, hervad a szerelem rózsája,
Hervad a mosoly a szájról – szavakról hangsúly, ékezet,
Jelentés... De megvagyunk még. Majdnem megvagyunk –
Köszönjük, sajnós, változatlanul... Kínézünk
Most az Alma Mater ablakán, kibámulunk,
Mint nyelv alól a bánat...

És látja a Tekintetes Úr.
Mert a Tekintetes Úr már mindeneket lát.
Látja a satmári adózó nép nyomorát.
Látja Petőfi lovát Erdőd felé ügetőben – épp oda
Rúg ki a Szamosra. Szilágyi Domokos hatalmas homlokára
Pillant: Hamletet látja, Krúdyt a ködben, Adyt, ki részeg
Konflison kering, a Dsida-fasor jegyenéi alatt
Látja zokogni Jenőket, Móricz Zsigmond nyakasságát
Látja, a Károlyi grófot, a Vécsey-házat, no meg a satmári békét,
Ama szégyenletest. Komorló nézése néha megakad a Kazinczy
Utca és a Vörösmarty utca sarkán: zárdában látja Kaffka
Margitot, spilhózniban kovácsandrásferencet,
Ah, nicsak, oh, bizonyára engemet is lát!

Mert a Tekintetes Úr tán mindeneket lát.
Látja a Lános templomot is, lánchordta, a hajdani skólát,
A természetrajzi szertár szekrényeinek mögött illúziókat lát,
Bölcsen lappangó falfestmények: Bethlen Gábor bevonulását
Látja, Rákóczi, hajh, reformátorokat, pedellusokat,
Kálvinistákat, iskolamestereket lát, Bercsényi, hajh,
Látja Pázmány Pétert és Tyukodi pajtást, hitújítókat, hajh,
Hitrombolókat, hajh, s ezerszer is hajh, agg ravaszdiak!

Mert a Tekintetes Úr már mindeneket lát:
Nyögve Mátyás bús hadát, Bendegúznak vérét
A természetrajzi szertár szekrényeiben...
A történelmet látja: spirituszban
A kibelezetteket, üvegszemmél a kitömöttteket,
Vitrinekben a megnyúzottakat, a szabadságra
Preparáltakat... Árpád hős magzatjait:
Boldogságukban szinte-szinte úsznak,
Lebegnek fojtó, édes formalinban...

Mert a Tekintetes Úr tán mindeneket lát.
Röntgenkonrádként átlát Jánoson, ki portás volt,
S eladta rossz gerincét... Így megmaradt nekünk.
Kitartott, lám: vacog, fehérlik, ám vigyázzban áll.
Itt a csontváz, forgassátok érett ésszel Jánosunk!
Állkapcsa leng, mert megbűnhődte már. Állkapcsa
Kattog: titkon énekel. Más szózat ez, máskeblű nép.
Állkapcsa klattyog: folyton énekel. Lazultan bár,
De rendületlenül. Vert hadunk csonthalmain győzedelmi
Ének. Balsors akit régen tép: János, lát a Tekintetes
Úr! Lát Kölcsey Ferenc, mert szerterezett, s nem lelé –
Újra lehajta fejét, lehanyatlak a lélek...

Kölcsey templomában! (Kültúránk csodái)

„Műveld a csodát, ne magyarázd!” – adta fel Nagy László a leckét valamikor még a diktatúrák idején. Márványlapra méltó erkölcsi intelem ez a javából, maga az alkuképtelen és megvesztegethetetlen igazság. Jelentésének térbeli kiterjedéseit és közösségre szabott korlátait egyaránt érzékeljük, és nyomában folyton ott „ágál” a kétely: csak teremjen rá ember, aki bátor megfogadni, képes végrehajtani. S bár tudjuk, a költő csodaművelésének óhaja az ember szellemi tevékenységének egészére vonatkozik, én most a költészetre, a művészetre irányítom a felszólítást, mert szállóigévé lett mondsával Nagy László nem trükkökkel manipulált, szemfényvesztő mutatványokra biztatott. Azokat a pályatársakat szólította, akiről feltételezte, hogy ismerik, s használni tudják még az ősi igéket. Szájuk tiszta, szándékukban eltökéltek, akár az őszövetéségi próféták; általuk megszólalhat a Kölcsey révén a *Hymnus*ban megszólított Isten is.

Nagy László követői közül ilyen természetű szótartot segített világra a Petőfi sírját rázó Utassy József szája, de a *Zúg március*-sal egyrangú a pályatársaihoz írott *Cantata profanája* is. És – kétségtelenül – ezen a nyelven fújt riadót a másik József – Ratkó – a sok millió meg nem született magzatért, *halott halottainkért*, akiknek hiányát ma is nyögi a magyar társadalom. De számon tartjuk a Kilenceket más tekintetben is, akik a '80-as évek elején – mert homlokukra nem írhatták – a fentebb idézett Nagy László-i meghagyással szentesítették az általuk alapított költői díjat. A napkorongot ábrázoló plakett köriratát betűzve szembesülhetünk újra az ismerős paranccsal: „Műveld a csodát, ne magyarázd!” S ebben a viszonylatban mi az a negyven esztendő, aminek előtte a fenti mondat leírattott? Egy közepes fuvalat csupán, ám a túlélésre berendezkedett emberi elme amennyire lassú a teljesítésben, pont annyira serény a feledésben. Legyen bár így, valakinek ki kell mondani, hogy a csoda akkor sem maradhat el. Csoda nélkül nincsen hit, nincs remény.

De hát mi is az a csoda? A közbeszédnek és egyes sajtótermékeknek gyakorta visszatérő témája, ám a közérdeklődésre feltalalt esetekről többnyire ki szokott derülni a család. Egy igaz ember élt ez idáig a földön, aki – indokolt esetben, sohasem saját dicsőségére – valóban képes volt a csodára. Szaporított ételt és italt, járt a tengeren, vakokat, bénákat, leprásokat, megszállottakat gyógyított, oslásnak indult halottakat hívott vissza az életbe, mert bírta az Atya bizalmát, birtokolta és alkalmazta mindenható erejét. Kétkedők és hitet-

Kehely a satmárcsekei református templomban (Orbán Domonkos felvétele)